

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В.Геруш
“ 25 ” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ПАТОМОРФОЛОГІЯ»

галузь знань _____ 22 “Охорона здоров'я” _____

спеціальності _____ 221 Стоматологія _____

Освітній ступінь _____ магістр _____

Курс навчання _____ 2-3 _____

Форма навчання _____ денна _____

Кафедра _____ патологічної анатомії _____

Схвалено на засіданні кафедри патологічної анатомії

“ 8 ” _____ 2020 року (протокол № 16)

Завідувач кафедри патологічної анатомії

д.мед.н., професор

(підпис) (Давиденко І.С.)

Схвалено предметною методичною комісією медико-біологічних дисциплін морфологічного профілю ВДНЗ України “Буковинський державний медичний університет”

“ 20 ” _____ 2020 року (протокол № 4)

Голова предметно-методичної комісії

з медико-біологічних дисциплін морфологічного профілю

д.мед.н., професор

(підпис) (Кривецький В.В.)

Чернівці - 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Внутрішньої медицини та інфекційних хвороб (підрозділ інфекційні хвороби)
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Давиденко Ігор Святославович, завідувач кафедри, д.мед.н., професор davydenko.igor@bsmu.edu.ua Олійник Ігор Юрійович, професор, д.мед.н., професор olijnyk.igor@bsmu.edu.ua Тюленєва Олена Анатоліївна, доцент, к.мед.н., доцент tuleneva@bsmu.edu.ua Гарвасюк Олександра Василівна, асистент, к.мед.н. sashagarvasuk@gmail.com Іліка Віталій Валер'янович, асистент, к.мед.н. ilika.vitaliy@mail.ru Лазарук Олександр Володимирович, асистент, к.мед.н. lasarukov@bsmu.edu.ua Попович Андрій Іванович, асистент andriy_popovych@urk.net
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/patologichnoyi-anatomiyi/
Веб-сайт кафедри	http://pathology.bsmu.edu.ua/
E-mail	pathomorphology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Головна, 137, корпус №8
Контактний телефон	+38 (067) 783-0584

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	7,0
Загальна кількість годин	210
Лекції	40
Практичні заняття	90
Самостійна робота	80
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль

3. Опис навчальної дисципліни (Анотація):

Предметом вивчення навчальної дисципліни є структурне підґрунтя хвороб людини для поглибленого засвоєння фундаментальних основ медицини та клінічної картини захворювань з подальшим використанням одержаних знань у практичній роботі лікаря. Патоморфологія як навчальна дисципліна ґрунтується на засвоєнні студентами анатомії та фізіології людини, гістології, цитології, ембріології та генетики, мікробіології, вірусології й імунології, біологічної хімії, медичної біології та медичної фізики. Засвоєння патоморфології інтегрується з вивченням патологічної фізіології та клінічних дисциплін.

Вивчення структурних основ хвороб людини складається з двох розділів: загальної (загальні патологічні процеси) та клінічної патоморфології (спеціальної патоморфології) і танатології.

Загальна патоморфологія закладає розуміння структурних основ клітинно-органної патології — типових загальнопатологічних процесів, сукупність яких зумовлює морфофункціональні прояви певних захворювань.

Спеціальна (клінічна) патоморфологія дає знання структурних основ розвитку хвороб людини та їх клінічних проявів, одужання, ускладнень і наслідків; знання змін захворювань, що розвиваються у зв'язку зі змінами умов життя людини та навколишнього середовища (патоморфоз); знання хвороб, що виникають унаслідок різноманітних медичних заходів — профілактичних, діагностичних, лікувальних, косметологічних, анестезіологічних, реанімаційних (патологія терапії, реанімаційна патологія, ятрогенії).

Танатологія закладає знання про причини, механізми та види смерті хворих, на яких ґрунтується сучасна випереджальна інтенсивна терапія.

Семестри: IV - V

Програма навчальної дисципліни структурована на два семестри

IV семестр Розділ 1. Загальна патоморфологія

V семестр Розділ 2. Спеціальна патоморфологія

та складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Введення. Морфологія ушкодження та загибелі клітин і тканин.

Змістовий модуль 2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення.

Змістовий модуль 3. Імунопатологічні процеси. Регенерація, процеси адаптації та компенсації.

Змістовий модуль 4. Пухлини.

Змістовий модуль 5. Хвороби системи крові та серцево-судинної системи.

Змістовий модуль 6. Хвороби нервової системи. Хвороби органів дихання.

Хвороби органів травлення.

Змістовий модуль 7. Хвороби ендокринної системи. Хвороби статевих систем.

Хвороби кістково-м'язової системи.

Змістовий модуль 8. Хвороби вагітності, та післяпологового періоду. Хвороби пре- та перинатального періоду. Хвороби кістково-м'язової системи.

Змістовий модуль 9. Патоморфологія інфекційного процесу.

Змістовий модуль 10. Патоморфологія хвороб голови та ший.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);

- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-oczinuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);

- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибірових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovor-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ):

програма базується на вивченні студентами відповідних розділів фундаментальних дисциплін – анатомії та фізіології людини, гістології, цитології, ембріології та генетики, мікробіології, вірусології й імунології, біологічної хімії, медичної біології та медичної фізики. Засвоєння патоморфології інтегрується з вивченням патологічної фізіології та клінічних дисциплін.

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Патоморфологія» є вивчення мікроскопічної та ультрамікроскопічної будови структур людського організму, їх розвитку і змін у різноманітних умовах життєдіяльності для вивчення клініки, проведення диференційної діагностики і використання отриманих знань в практичній роботі лікаря з урахуванням вікових особливостей.

6.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Патоморфологія» є:

- Вивчення типових загальнопатологічних процесів, сукупність яких зумовлює морфологічні прояви захворювань.
- Вивчити структурне підґрунтя розвитку хвороб та їх клінічних проявів, структурних основ одужання, ускладнень та наслідків.
- Вивчити методи патоморфологічних досліджень: аутопсія біопсія, дослідження біопсійного матеріалу.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

формування яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувача вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті)

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності:

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК5 Здатність спілкуватися англійською мовою.

- ЗК6 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК7 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК8 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації..
- ЗК9 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК10 Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК13 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

- ФК 1 Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
- ФК 2 Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
- ФК 3 Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
- ФК 4 Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- ФК 7 Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.
- ФК 13 Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
- ФК 15 Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати:

- нормативні документи України в галузі патологічної анатомії (ПП.206 (7.12010001); ПП.040 (7.12010002));
- морфологічні прояви загально-патологічних процесів, які розвиваються в організмі при основних захворюваннях людини;
- морфологічні прояви основних захворюваннях людини на макроскопічному та мікроскопічному рівнях дослідження;
- основи танатогенезу.

8.2. Вміти:

- інтерпретувати причини загально-патологічних процесів, які розвиваються в організмі при основних захворюваннях людини (ПП.206 (7.12010001); ПП.040 (7.12010002));

8.3. Демонструвати:

- ПРН 1 Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).
- ПРН 2 Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).
- ПРН 3 Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
- ПРН 4 Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).
- ПРН 5 Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).
- ПРН 7 Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.
- ПРН 15 Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
- ПРН 16 Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
- ПРН 17 Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
- ПРН 18 Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 19 Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН 20 Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 210 годин/ 7 кредитів ECTS.

Модуль 1. Загальні патологічні процеси.

□ Змістовий модуль 1. Введення. Морфологія ушкодження та загибелі клітин і тканин.

Конкретні цілі:

1. Визначати місце патоморфології як науки, галузі практичної медицини і учбового предмету. Засвоїти методи дослідження патоморфології.
 2. Аналізувати етапи становлення патоморфології та внесок вітчизняних вчених в розвиток світової патоморфології.
- Інтерпретувати морфологію стереотипних та специфічних ушкоджень клітинних органел та пояснювати клітинно-матриксні взаємодії.
 - Пояснювати клітинні та позаклітинні механізми трофіки та причини їх порушень. Пояснювати морфологію оборотнього і необоротнього ушкодження клітин і тканин.
 - Інтерпретувати морфологію внутрішньоклітинного, позаклітинного накопичення білків, вуглеводів, ліпідів та накопичення ендогенних і екзогенних пігментів та їх наслідки.
 - Інтерпретувати морфологію порушень мінерального обміну, його наслідки.
 - Інтерпретувати морфологію, клініко-морфологічні форми та наслідки некрозу.
 - Пояснювати основи танатології, інтерпретувати смерть та її ознаки.

□ Змістовий модуль 2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення.

Конкретні цілі:

- Пояснювати морфологічні прояви порушень іонно-осмотичного і водного балансу.
 - Пояснювати морфологічні прояви та наслідки розладів кровообігу: артеріального та венозного повнокрів'я, ішемії, кровотечі, стазу, плазморагії, шоку, емболії.
 - Пояснювати морфологічні прояви та наслідки розладів лімфообігу.
 - Аналізувати морфологічні прояви та наслідки геморагічних синдромів.
 - Аналізувати морфологічні прояви та наслідки тромбозу.
 - Аналізувати морфологічні прояви та наслідки синдрому дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові.
1. Аналізувати морфологічну характеристику різновидів ексудативного запалення.
 2. Аналізувати морфологічні особливості та наслідки проліферативного запалення.

□ **Змістовий модуль 3. Імунопатологічні процеси. Регенерація, процеси адаптації та компенсації.**

Конкретні цілі:

- Аналізувати морфологічні зміни тимуса при його вродженій та набутій патології.
- Інтерпретувати морфологічні зміни при реакціях гіперчутливості.
- Пояснювати морфологічні прояви автоімунних хвороб.
- Пояснювати морфологічні прояви первинної і вторинної імунної недостатності.
- Визначати структурні основи фізіологічної адаптації і компенсації.
- Пояснювати морфогенез, види та морфологічну характеристику регенераторного процесу.

– **Змістовий модуль 4. Пухлини.**

Конкретні цілі:

- Інтерпретувати сучасні поняття канцерогенезу злоякісних і доброякісних пухлин.
- Трактувати передпухлинні стани і зміни, їхню сутність, морфологію.
- Трактувати загальні морфологічні особливості злоякісних та доброякісних пухлин.
- Трактувати морфогенез та гістогенез пухлин.
- Пояснювати механізми та шляхи метастазування.
- Пояснювати найважливіші клініко-морфологічні прояви пухлинного росту.
- Аналізувати морфологічну характеристику доброякісних та злоякісних пухлин із тканин, що походять з мезенхіми.
- Аналізувати морфологічні особливості пухлин з нервової тканини.
- Трактувати значення передпухлинних змін при пухлинах з меланінутворюючої тканини, морфологічні особливості невусів та меланоми.
- Пояснювати особливості пухлинного росту у дітей у порівнянні з дорослими.
- Інтерпретувати сучасну класифікацію пухлин дитячого віку.
- Пояснювати морфологічні особливості дизонтогенетичних пухлин.
- Визначати морфологічні особливості тератом та тератобластом.
- Визначати морфологічні особливості пухлин з камбіальних ембріональних тканин та пухлин дитячого віку, що розвиваються по типу пухлин дорослих.

Модуль 2. Спеціальна патоморфологія.

–Змістовий модуль 5. Хвороби системи крові та серцево-судинної системи.

Конкретні цілі:

- Трактувати морфологічну характеристику анемії внаслідок крововтрати, підвищеного кроворуйнування та порушеного кроовутворення.
- Трактувати морфологічну характеристику тромбоцитопенії, тромбоцитопатії та коагулопатії.
- Трактувати види, стадії перебігу, клініко-морфологічну характеристику, ускладнення, лікарський патоморфоз, вікові особливості, причини смерті при гострому та хронічному лейкозі.
- Трактувати морфологічні прояви пухлинних захворювань лімфатичних вузлів (ходжкінських та неходжкінських лімфом).
- Трактувати морфологічну характеристику, стадії атеросклерозу та органні ураження при ньому.
- Трактувати морфо-функціональні зміни у міокарді при гострій та хронічній формах ішемічної хвороби серця, а також наслідки, ускладнення, причини смерті.
- Трактувати клініко-морфологічну характеристику, ускладнення, причини смерті при есенціальній гіпертензії (гіпертонічній хворобі) та при вторинних (симптоматичних) гіпертензіях.
- Визначати морфологічні зміни, ускладнення та наслідки при ревматичних хворобах та васкулітах.
- Аналізувати морфологічні зміни, ускладнення та наслідки при ендо- міокардитах різного генеза.
- Трактувати морфологічні різновиди набутих та уроджених вад серця, їх ускладнення та причини смерті.

– Змістовий модуль 6. Хвороби нервової системи. Хвороби органів дихання. Хвороби органів травлення.

Конкретні цілі:

1. Трактувати поняття церебро-васкулярної хвороби, факторів ризику і морфологічні прояви ішемічного, геморагічного та змішаного інсультів головного мозку.
2. Трактувати морфологічні зміни при хворобі Альцгеймера, демієлінізуючих захворюваннях (розсіяний склероз) та при боковому аміотрофічному склерозі.
3. Трактувати морфологічні зміни при постреаніміційній енцефалопатії.
4. Трактувати морфологічні зміни при інфекційних захворюваннях центральної нервової системи.
5. Трактувати морфогенез, клініко- морфологічні прояви, ускладнення, наслідки гострих та хронічних захворювань верхніх дихальних шляхів.
6. Трактувати морфологічні особливості злоякісних пухлин бронхів і легень, шляхи їх метастазування.
7. Трактувати різновиди та клініко-морфологічні прояви, ускладнення та наслідки захворювань стравоходу, шлунка та кишечника.
8. Трактувати класифікацію, макроскопічні і гістологічні форми, особливості метастазування раку шлунка.

9. Трактувати клініко-морфологічну характеристику, наслідки перитоніту, первинних і вторинних пухлин очеревини.
10. Трактувати патологічну анатомію захворювань печінки.
11. Трактувати морфо-функціональні прояви жовчно-кам'яної хвороби, гострого і хронічного холециститу, гострого і хронічного панкреатиту.

1. Змістовий модуль 7. Хвороби ендокринної системи. Хвороби статевої системи. Хвороби кістково-м'язової системи.

Конкретні цілі:

3. Трактувати причини, клініко-морфологічні прояви синдромів, пов'язаних з дисфункцією гіпофіза.
4. Трактувати клініко-морфологічні прояви, ускладнення та причини смерті при цукровому діабеті.
5. Трактувати морфогенез та морфологічні прояви хвороб щитоподібної та паращитоподібної залоз.
6. Трактувати клініко-морфологічні прояви хвороб надниркових залоз.
7. Трактувати клініко-морфологічні прояви хвороб епіфізу мозку.
- Трактувати морфологічні прояви захворювань жіночих статевих органів та молочної залози.
- Трактувати морфологічні прояви хвороб чоловічих статевих органів.
- Трактувати сучасну клініко-морфологічну класифікацію, морфологічні прояви хвороб нирок.
- Пояснювати морфологічні зміни кісток при захворюваннях кістково-суглобової системи.
- Пояснювати клініко-морфологічні прояви м'язових дистрофій, міопатій, міастеній.

Тема Змістовий модуль 8. Хвороби вагітності, та післяпологового періоду. Хвороби пре- та перинатального періоду. Хвороби кістково-м'язової системи.

Конкретні цілі:

- Трактувати морфологічні прояви, ускладнення і наслідки абортів, ектопічної вагітності, ОРН-гестозів та трофобластичної хвороби.
- Трактувати основні види патології плаценти.
- Пояснювати клініко-морфологічні прояви, прогноз пологової травми і пологових ушкоджень.
- Пояснювати клініко-морфологічні прояви недоношеності, переношеності та затримки внутрішньоутробного розвитку плоду (ЗВУР).
- Трактувати клініко-морфологічні прояви гемолітичної і геморагічної хвороби немовлят та пневмопатій.
- Трактувати клініко-морфологічні прояви внутрішньоутробних інфекцій, фетопатій та уроджених вад розвитку.
- Пояснювати клініко-морфологічні основи хвороб, пов'язаних з недостатнім та надмірним харчуванням, гіпо- та авітамінозами.
- Трактувати пато- та морфогенез, клініко-морфологічні прояви, ускладнення професійних хвороб, що викликані впливом хімічних виробничих факторів, пилу, змінами атмосферного тиску, впливом промислового шуму, електромагнітних хвиль радіочастот, температурних впливів, впливу електричного струму, іонізуючих випромінювань.
- Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, ускладнення хімічних і лікарських впливів.

❑ **Змістовий модуль 9. Патоморфологія інфекційного процесу.**

Конкретні цілі:

3. Трактувати загальну характеристику інфекційного процесу: входні ворота інфекції, первинний інфекційний комплекс, поширення і дисемінацію, шляхи передачі збудників інфекційних хвороб.
4. Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, наслідки, причини смерті при кишкових інфекційних хворобах.
5. Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, наслідки, причини смерті при вірусних хворобах, рикетсеозах.
6. Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, наслідки, причини смерті при інфекційних хворобах переважно дитячого віку.
7. Аналізувати морфологію тканинних реакцій, складові первинного туберкульозного комплексу.
8. Інтерпретувати клініко-морфологічні прояви та ускладнення первинного, гематогенного та вторинного туберкульозу.
9. Трактувати клініко-морфологічні прояви форм сепсису: септицемії, септикопемії, септичного (інфекційного) ендокардиту.
10. Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, наслідки, причини смерті при чумі, туляремії, сибіріці, холері.
11. Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, наслідки, причини смерті при хворобах, збудниками яких є найпростіші, гельмінти: малярії, амєбіазі, балантидіазі, ехінококозі, цистицеркозі, опісторхозі, шистосомозі.
12. Трактувати морфогенез, клініко-морфологічні прояви, наслідки, причини смерті при мікозах.

5.2. Тематична структура модуля (змістових модулів).

Модуль 1. Загальні патологічні процеси.

□ Змістовий модуль 1. Введення. Морфологія ушкодження та загибелі клітин і тканин.

Тема 1. Предмет і задачі патоморфології. Методи патоморфологічних досліджень. Основні етапи розвитку патоморфології.

Тема 2. Елементи ультраструктурної патології клітини. Клітинно-матриксні взаємодії. Клітинні та позаклітинні механізми регуляції трофіки.

Тема 3. Порушення обміну речовин і їх метаболізму. Морфологія патологічного накопичення ендогенних і екзогенних пігментів. Морфологія порушення мінерального обміну.

Тема 4. Пошкодження і загибель клітин та тканин. Некроз і апоптоз. Патологічна анатомія органної недостатності. Основи танатології. Смерть, визначення, ознаки смерті.

Тема 5. Морфологія оборотного і необоротного ушкодження клітин і тканин. Внутрішньоклітинне та позаклітинне накопичення білків, вуглеводів та ліпідів.

□ Змістовий модуль 2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення.

Тема 6. Порушення іонно-осмотичного і водного балансу.

Тема 7. Розлади кровообігу: гіперемія, ішемія, інфаркт, кровотеча, крововилив, стаз, плазморагія. Шок. Порушення лімфообігу.

Тема 8. Порушення гемостазу. Тромбоз, ДВЗ-синдром. Емболія.

Тема 9. Загальне вчення про запалення. Ексудативне запалення. Морфологія ексудативного запалення.

Тема 10. Проліферативне запалення. Специфічне запалення. Гранульоматоз.

□ ***Змістовий модуль 3. Імунопатологічні процеси. Регенерація, процеси адаптації та компенсації.***

Тема 11. Патоморфологія імунної системи. Реакції та механізми гіперчутливості. Автоімунні хвороби. Імунодефіцитні стани. Відторгнення трансплантату.

Тема 12. Автоімунні хвороби. Імунодефіцитні стани.

Тема 13. Процеси адаптації та компенсації. Регенерація і репарація. Склероз.

– ***Змістовий модуль 4. Пухлини.***

Тема 14. Загальне вчення про пухлини. Морфологічні особливості пухлин з тканин, що походять з мезенхіми.

Тема 15. Номенклатура і морфологічні особливості пухлин з нервової тканини. Особливості пухлин центральної нервової системи. Номенклатура пухлин, що походять із меланінутворюючої тканини. Морфологічні особливості пухлин, що походять із меланінутворюючої тканини.

Тема 16. Номенклатура і морфологічні особливості зрілих пухлин з епітелію.

Тема 17. Номенклатура і морфологічні особливості пухлин з епітелію.

Тема 18. Особливості пухлинного росту в дитячому віці. Дизонтогенетичні пухлини. Тератоми та тератобластоми.

Тема 19. Пухлини із камбіальних ембріональних тканин. Пухлини дитячого віку, що розвиваються по типу пухлин дорослих.

Тема 20. Розтин.

Модуль 2. Спеціальна патоморфологія.

– ***Змістовий модуль 5. Хвороби системи крові та серцево-судинної системи.***

Тема 21. Анемії. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Коагулопатії. Лейкози (лейкемії)

Тема 22. Лімфоми.

Тема 23. Атеросклероз.

Тема 24. Ішемічна хвороба серця. Хвороби міокарда та ендокарда.

Тема 25. Гіпертонічна хвороба та симптоматичні гіпертензії.

Тема 26. Системні хвороби сполучної тканини.

Тема 27. Системні васкуліти.

– ***Змістовий модуль 6. Хвороби нервової системи. Хвороби органів дихання. Хвороби органів травлення.***

Тема 28. Церебро-васкулярна хвороба. Травматичні ушкодження мозку.

Тема 29. Хвороба Альцгеймера. Розсіяний склероз. Боковий аміотрофічний склероз. Постреанімаційна енцефалопатія. Хвороби периферійної нервової системи.

Тема 30. Захворювання бронхолегеневої системи.

Тема 31. Хвороби стравоходу, шлунка та кишечника.

Тема 32. Хвороби гепатобіліарної системи та підшлункової залози.

Тема 33. Розтин.

2. Змістовий модуль 7. Хвороби ендокринної системи. Хвороби статеві системи. Хвороби кістково-м'язової системи.

Тема 34. Хвороби гіпофіза. Цукровий діабет. Захворювання щитоподібної залози. Захворювання надниркових залоз.

Тема 35. Хвороби жіночої та чоловічої статеві системи.

Тема 36. Хвороби нирок та сечових шляхів.

Тема 37. Паратиреоїдна остеодистрофія, остеопетроз, хвороба Педжета, фіброзна дисплазія, остеомієліт, хвороби суглобів, м'язові дистрофії, міастенія.

□ ***Змістовий модуль 8. Хвороби вагітності, та післяпологового періоду. Хвороби пре- та перинатального періоду. Хвороби кістково-м'язової системи.***

Тема 38. Патологія вагітності, післяпологового періоду і плаценти.

Тема 39. Пре- та перинатальна патологія. Перипартальна патологія.

Тема 40. Патоморфологічні зміни хвороб, пов'язаних з харчуванням. Променева хвороба, професійні хвороби, лікарняна хвороба та ін.

□ ***Змістовий модуль 9. Патоморфологія інфекційного процесу.***

Тема 41. Інфекційні і паразитарні хвороби. Характеристика інфекційного процесу. Кишкові інфекційні хвороби.

Тема 42. Вірусні повітряно-краплинні інфекції. ВІЛ-інфекція. Сказ. Рікетсиози. Прионові інфекції.

Тема 43. Дитячі інфекції.

Тема 44. Туберкульоз.

Тема 45. Сепсис. Карантинні інфекції. Сифіліс.

□ **Змістовий модуль 10. Патоморфологія хвороб голови та шиї.**

Тема 46 Хвороби твердих тканин зуба, пульпи і періапикальних тканин зуба. Хвороби ясен і пародонта.

Тема 47 Хвороби щелеп, слинних залоз, губ, язика, м'яких тканин ротової порожнини

Тема 48 Пухлини та пухлиноподібні захворювання ротової порожнини

Тема 49 Підсумковий модульний контроль

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Самостійна робота студента	Індивідуальна робота
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Загальні патологічні процеси.					
<i>Змістовий модуль I. Введення. Морфологія ушкодження та загибелі клітин і тканин.</i>					
1. Мета патоморфології. Вступ до патоморфології. Основні етапи розвитку патоморфології. Методи патоморфологічних досліджень.	2	-	2	-	-
2. Морфологія оборотного ушкодження клітин. Внутрішньоклітинні та позаклітинні накопичення білків, вуглеводів та ліпідів.	6	2	2	2	-
3. Елементи ультраструктурної патології клітини. Клітинно-матриксні взаємодії. Клітинні та позаклітинні механізми регуляції трофіки.	3	-	-	3	-
4. Морфологія патологічного накопичення ендогенних і екзогенних пігментів. Морфологія порушення мінерального обміну.	3	-	2	1	-
5. Пошкодження і загибель клітин та тканин. Некроз і	5	2	2	1	-

апоптоз. Основи танатології. Смерть, визначення, ознаки смерті.					
Разом за змістовим модулем 1	21	6	8	7	-
Змістовий модуль 2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення.					
1. Порушення іонно-осмотичного і водного балансу.	3	-	-	3	-
2. Розлади кровообігу: гіперемія, ішемія, інфаркт, кровотеча, крововилив, стаз, плазморагія. Шок. Порушення лімфообігу.	5	2	1	2	-
3. Тромбоз, ДВЗ-синдром. Емболія.	3	-	1	2	-
4. Загальне вчення про запалення. Ексудативне запалення. Морфологія ексудативного запалення.	5	2	2	1	-
5. Проліферативне запалення. Специфічне запалення. Гранульоматоз.	3	-	1	2	-
Разом за змістовим модулем 2	19	4	5	10	
Змістовий модуль 3. Імунопатологічні процеси. Регенерація, процеси адаптації та компенсації.					
1. Патоморфологія імунної системи. Реакції та механізми гіперчутливості.	5	2	1	2	
2. Автоімунні хвороби. Імунодефіцитні стани.	4	-	1	3	
3. Процеси адаптації та компенсації. Регенерація і репарація. Склероз.	6	2	1	3	
Разом за змістовим модулем 3	15	4	3	8	
Змістовий модуль 4. Пухлини.					
1. Загальне вчення про пухлини. Морфологічні особливості пухлин з тканин, що походять з мезенхіми.	6	2	2	2	-
2. Номенклатура і морфологічні особливості пухлин нервової тканини. Особливості пухлин центральної нервової системи. Номенклатура та морфологічні	6	2	2	2	-

особливості пухлин, що походять із меланінутворюючої тканини.					
3. Номенклатура і морфологічні особливості зрілих пухлин з епітелію.	3	-	1	2	-
4. Номенклатура і морфологічні особливості незрілих пухлин з епітелію (карцином).	4	-	1	3	-
5. Особливості пухлинного росту в дитячому віці. Дизонтогенетичні пухлини. Тератоми та тератобластоми.	3	-	2	1	-
6. Пухлини із камбіальних ембріональних тканин. Пухлини дитячого віку, що розвиваються по типу пухлин дорослих.	2	-	-	3	-
7. Практичні навички. Розтин.	2	-	2	-	-
8. Підсумковий тестовий контроль засвоєння модуля 1 – «Загальні патологічні процеси».	10	-	4	6	-
Разом за змістовим модулем 4	37	4	16	17	-
Разом за змістовим модулем 1	92	18	38	36	-
Модуль 2. Спеціальна патоморфологія.					
Змістовий модуль 5. Хвороби системи крові та серцево-судинної системи.					
1. Анемії. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Коагулопатії. Лейкози (лейкемії).	3	-	2	1	-
2. Лімфоми.	5	2	2	1	-
3. Атеросклероз.	5	2	2	1	-
4. Ішемічна хвороба серця. Хвороби міокарда та ендокарда.	3	-	1	2	-
5. Гіпертонічна хвороба та симптоматичні гіпертензії.	4	-	1	3	-
6. Системні хвороби сполучної тканини.	5	2	2	1	-
7. Системні васкуліти.		-	-	2	-
Разом за змістовим модулем 5	27	6	10	11	-
Змістовий модуль 6. Хвороби нервової системи. Хвороби органів дихання. Хвороби органів травлення.					

1. Церебро-васкулярна хвороба.	5	2	2	1	-
2. Хвороба Альцгеймера. Розсіяний склероз. Боковий аміотрофічний склероз. Постреанімаційна енцефалопатія. Хвороби периферійної нервової системи.	2	-	-	2	-
3. Захворювання бронхолегеневої системи.	6	2	2	2	-
4. Хвороби стравоходу та шлунка. Пухлини стравохода та шлунка. Хвороби кишечника. Пухлини кишечника.	5	2	2	1	-
4. Хвороби гепатобіліарної системи та підшлункової залози.	3	-	2	1	-
6. Практичні навички. Розтин.	2	-	2	-	-
Разом за змістовим модулем 6	23	6	8	9	-
Змістовий модуль 7. Хвороби ендокринної системи. Хвороби сечо-статевої системи. Хвороби кістково-м'язової системи.					
1. Хвороби гіпофіза. Цукровий діабет. Захворювання щитоподібної залози. Захворювання надниркових залоз.	5	2	2	1	-
2. Хвороби жіночої та чоловічої статевих системи.	4	-	1	3	-
3. Хвороби нирок та сечових шляхів.	5	2	1	2	-
4. Паратиреоїдна остеодистрофія, остеомієліт, фіброзна дисплазія, остеопетроз, хвороба Педжета, м'язові дистрофії, міастенія.	2	-	-	2	-
Разом за змістовим модулем 7	16	4	4	8	-
Змістовий модуль 8. Хвороби вагітності, та післяпологового періоду. Хвороби пре- та перинатального періоду. Хвороби кістково-м'язової системи.					
1. Патологія вагітності, післяпологового періоду і плаценти.	2	-	-	2	-
2. Пре- та перинатальна патологія. Перипартальна патологія.	5	2	1	2	-

3. Патоморфологічні зміни хвороб, пов'язаних з харчуванням. Променева хвороба, професійні хвороби, лікарська хвороба.	3	-	1	2	-
4. Практичні навички. Розтин.	2	-	2	-	-
Разом за змістовим модулем 8	10		4	6	-
Змістовий модуль 9. Патоморфологія інфекційних захворювань.					
1. Інфекційні і паразитарні хвороби. Характеристика інфекційного процесу. Кишкові інфекційні хвороби. Малярія.	6	2	2	2	-
2. Вірусні повітряно-краплинні інфекції. ВІЛ-інфекція. Сказ. Рикетсіози. Пріонові інфекції.	5	2	1	2	-
3. Дитячі інфекції.	3	-	1	2	-
4. Туберкульоз.	6	2	2	2	-
5. Сепсис. Карантинні інфекції. Сифіліс.	4	-	2	2	-
6. Хвороби, збудниками яких є найпростіші, гельмінти. Мікози.	2	-	-	2	-
7. Практичні навички. Розтин.	1	-	1	-	-
Підсумковий тестовий контроль засвоєння модуля 2 – «Спеціальна патоморфологія».	14	-	6	8	-
Разом за змістовим модулем 9	42	6	15	21	-
Індивідуальна робота (за наявності)	-	-	-	-	-
Підсумковий модульний контроль (усього)	24	-	10	14	-
УСЬОГО ГОДИН	210	40	90	80	-

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Предмет і задачі патоморфології. Методи патоморфологічних	2

	досліджень. Основні етапи розвитку патоморфології. Морфологія оборотнього і необоротнього ушкодження клітин і тканин. Внутрішньоклітинне та позаклітинне накопичення білків, вуглеводів та ліпідів.	
2	Порушення обміну речовин і їх метаболізму. Морфологія патологічного накопичення ендогенних і екзогенних пігментів. Морфологія порушення мінерального обміну.	2
3	Пошкодження і загибель клітин та тканин. Некроз і апоптоз. Патологічна анатомія органної недостатності. Основи танатології. Смерть, визначення, ознаки смерті.	2
4	Розлади кровообігу: гіперемія, ішемія, інфаркт, кровотеча, крововилив, стаз, плазморагія. Шок. Порушення лімфообігу.	2
5	Загальне вчення про запалення. Ексудативне запалення. Морфологія ексудативного запалення.	2
6	Патоморфологія імунної системи. Реакції та механізми гіперчутливості.	2
7	Процеси адаптації та компенсації. Регенерація і репарація. Склероз.	2
8	Загальне вчення про пухлини. Морфологічні особливості пухлин з тканин, що походять з мезенхіми.	2
9	Номенклатура і морфологічні особливості пухлин з епітелію.	2
10	Лейкози (лейкемії) та лімфоми.	2
11	Атеросклероз і артеріосклероз. Ішемічна хвороба серця.	2
12	Системні хвороби сполучної тканини з аутоімунізацією.	2
13	Захворювання органів дихання.	2
14	Хвороби стравоходу, шлунка та кишечника.	2
15	Хвороби печінки, жовчовивідної системи та підшлункової залози.	2
16	Хвороби гіпофіза. Цукровий діабет. Захворювання щитовидної залози. Захворювання надниркових залоз.	2
17	Хвороби нирок.	2
18	Інфекційні і паразитарні хвороби. Характеристика інфекційного процесу. Кишкові інфекційні хвороби.	2
19	Вірусні повітряно-краплинні інфекції. ВІЛ-інфекція. Сказ. Рікетсиози. Прионові інфекції.	2
20	Туберкульоз.	2
	Разом	40

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№	ТЕМА	Кількість годин
Змістовий модуль 1 Загальна епідеміологія		
1.	Вчення про епідемічний процес. Протиепідемічні заходи в осередках інфекційних хвороб. Протиепідемічна робота дільничного (сімейного) лікаря та лікаря-інфекціоніста.	3
2.	Принципи доказової медицини	2
3.	Джерело інфекції. Профілактичні та протиепідемічні заходи спрямовані на 1-шу ланку епідпроцесу. Дератизація.	3
4.	Шляхи передачі збудника. Профілактичні та протиепідемічні заходи спрямовані на 2-гу ланку епідпроцесу. Дезінсекція. Дезінфекція та стерилізація.	2
5.	Імунопрофілактика інфекційних хвороб.	3
6.	Календар профілактичних щеплень. Правові аспекти вакцинопрофілактики.	2
7.	Епідеміологічний метод дослідження та його структура. Планування протиепідемічних та профілактичних заходів. Аналітичні та експериментальні методи в епідеміологічних дослідженнях.	2
Змістовий модуль 2 Спеціальна епідеміологія		
8.	Протиепідемічні заходи в осередках інфекцій з аерогенним механізмом передачі.	3
9.	Протиепідемічні заходи в осередках інфекцій з фекально-оральним механізмом передачі.	3
10.	Особливості проведення протиепідемічних заходів у випадках виникнення надзвичайних ситуацій в мирний час за умов занесення інфекцій, що мають міжнародне значення. Протиепідемічний захист військ, бактеріологічна розвідка за умов реєстрації епідемічних осередків.	2
11.	Протиепідемічні заходи в осередках інфекцій з трансмісивним та контактним механізмами передачі.	2
12.	Підсумковий модульний контроль:	3
	РАЗОМ	30

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Модуль 1 «Загальні патологічні процеси»		
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	22
2.	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	
2.1	Елементи ультраструктурної патології клітини. Клітинно-матриксні взаємодії. Клітинні та позаклітинні механізми регуляції трофіки.	4
2.2	Порушення іонно-осмотичного і водного балансу.	4
2.3	<i>Пухлини із камбіальних ембріональних тканин. Пухлини дитячого віку, що розвиваються по типу пухлин дорослих.</i>	4
3.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля 1	6
РАЗОМ за модуль 1		40
Модуль 2 «Спеціальна патоморфологія»		
4.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	30
5.	Опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	
5.1	Системні васкуліти.	4
5.2	Хвороба Альцгеймера. Розсіяний склероз. Боковий аміотрофічний склероз. Постреанімаційна енцефалопатія. Хвороби периферійної нервової системи.	4
5.3	Паратиреоїдна остеодистрофія, остеомієліт, фіброзна дисплазія, остеопетроз, хвороба Педжета, м'язові дистрофії, міастенія.	4
5.4	Патологія вагітності, післяпологового періоду і плаценти.	4
5.5	Хвороби, збудниками яких є найпростіші, гельмінти. Мікози.	4
6.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля 2	10
РАЗОМ за модуль 2		60

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальні завдання не передбачені

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ**Модуль 1: ЗАГАЛЬНІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ**

Змістовий модуль 1: Введення. Морфологія ушкодження і загибель клітин та тканин.

1. Патологічна анатомія як наука, галузь практичної медицини і учбовий предмет.
2. Зміст, задачі, об'єкти та методи патоморфологічних досліджень.
3. Рівні дослідження структурних основ хвороб.
4. Основні етапи розвитку патоморфології.
5. Внесок вітчизняних вчених в розвиток світової патоморфології.
6. Поняття про ультраструктурну патологію клітини.
7. Морфогенез та морфологія внутрішньоклітинного та позаклітинного накопичення білків, вуглеводів та ліпідів.
8. Морфогенез та морфологія патологічного накопичення ендогенних і екзогенних пігментів.
9. Морфогенез та морфологія порушень мінерального обміну.
10. Пошкодження і загибель клітин та тканин. Некроз і апоптоз – морфологічні прояви.
11. Структурні механізми та клініко-патологоанатомічна характеристика основних періодів танатогенезу.
12. Смерть: визначення, ознаки і термін розвитку.
13. Постреанімаційний період: визначення, патологоанатомічні особливості пошкодження життєво-важливих органів і відновлення їх функцій.

Змістовий модуль 2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення.

1. Морфологія порушень іонно-осмотичного і водного балансу.
2. Морфологія та наслідки порушень при різних видах гіперемій.
3. Морфогенез та патоморфологія ішемії.
4. Морфогенез та патоморфологія інфаркту.
5. Визначення та морфогенез видів кровотечі, крововиливу.
6. Морфогенез, патоморфологія, наслідки стазу.
7. Патоморфологія, наслідки плазморагії.
8. Патоморфологія, види, наслідки емболії.
9. Морфогенез, патоморфологія, наслідки шока.
10. Патоморфологія, наслідки порушень лімфообігу.
11. Морфогенез, патоморфологія, наслідки тромбозу, ДВЗ-синдрому.
12. Визначення ексудативного запалення. Види, морфологічна характеристика, клінічне значення ексудативного запалення.

13. Визначення проліферативного запалення. Морфологічні особливості, наслідки проліферативного запалення.
14. Види, морфологічна характеристика гранульоматозного запалення.
15. Види, морфологічна характеристика специфічного запалення.

Змістовий модуль 3: Імунопатологічні процеси. Регенерація, процеси адаптації та компенсації.

1. Морфологічна характеристика різних видів гіперчутливості.
2. Визначення, класифікація і загальна морфологічна характеристика автоімунних хвороб.
3. Визначення, загальна морфологічна характеристика первинної і вторинної імунної недостатності.
4. Принципи класифікації амілоїдозу.
5. Системний амілоїдоз (первинний, вторинний): морфологічна характеристика.
6. Локалізований і ендокринний амілоїдоз: морфологічна характеристика.
7. Амілоїд старіння: морфологічна характеристика.
8. Визначення, види, морфологічна характеристика гіперплазії.
9. Визначення, види, морфологічна характеристика атрофії.
10. Визначення, види, морфологічна характеристика метаплазії.
11. Фазний характер перебігу процесів компенсації в патологічних умовах.
12. Визначення, види, морфологічна характеристика гіпертрофії.
13. Морфо-функціональні особливості гіпертрофії міокарда.
14. Патоморфологія дизадаптації організму.
15. Клітинна та внутрішньоклітинна форми регенерації.
16. Види регенерації: фізіологічна, репаративна, патологічна.
17. Морфогенез регенераторного процесу.
18. Грануляційна тканина: морфологічна характеристика.
19. Види загоювання ран.
20. Склероз.

Змістовий модуль 4. Пухлини.

1. Визначення пухлинного росту.
2. Сучасні теорії канцерогенезу.
3. Визначення дисплазії, її види, роль дисплазії у канцерогенезі.
4. Передпухлинні (передракові) стани і зміни, морфологія.
5. Особливості пухлинної клітини.
6. Морфогенез та гістогенез пухлин.
7. Види росту пухлин.
8. Морфологічні особливості доброякісних пухлин.
9. Морфологічні особливості злоякісних пухлин.
10. Метастазування: види, закономірності, механізми.
11. Системні неметастатичні впливи.
12. Загальна характеристика та номенклатура пухлин з тканин, що походять з мезенхіми.
13. Морфологічні особливості доброякісних пухлин з тканин, що походять з мезенхіми.
14. Морфологічні особливості злоякісних пухлин з тканин, що походять з мезенхіми.
15. Шляхи метастазування саркоми.
16. Номенклатура пухлин нервової тканини.
17. Морфологічні особливості пухлин центральної нервової системи.
18. Особливості метастазування пухлин центральної нервової системи.

19. Номенклатура та морфологічні особливості пухлин вегетативної нервової системи.
20. Номенклатура та морфологічні особливості пухлин периферійної нервової системи.
21. Номенклатура пухлин, що походять із меланінутворюючої тканини. Невуси, їх різновиди.
22. Морфологічні особливості меланоми, її морфологічні форми. Значення передпухлинних змін.
23. Номенклатура пухлин з епітелію.
24. Морфологічні особливості пухлин з епітелію без специфічної локалізації: доброякісних (папіллома, аденома) та злоякісних (рак).
25. Гістологічні варіанти раку.
26. Особливості метастазування раку.
27. Особливості пухлинного росту у дітей у порівнянні з дорослими.
28. Дизонтогенетичні пухлини: гамаротоми та гамартобластоми – морфологічні прояви.
29. Тератоми та тератобластоми – морфологічні прояви.
30. Пухлини із камбіальних ембріональних тканин – морфологічні прояви.
31. Пухлини дитячого віку, що розвиваються по типу пухлин дорослих – морфологічні прояви.

Модуль 2. СПЕЦІАЛЬНА ПАТОМОРФОЛОГІЯ:

Змістовий модуль 5. Хвороби системи крові та серцево-судинної системи.

1. Визначення, класифікація та морфологічна характеристика анемії.
2. Визначення, класифікація, морфологічна характеристика тромбоцитопеній та тромбоцитопатій.
3. Класифікація, морфологічна характеристика коагулопатій.
4. Визначення, класифікація, загальна морфологічна характеристика лейкозів.
5. Види, стадії перебігу, морфологічна характеристика гострого лейкозу.
6. Види, стадії перебігу, морфологічна характеристика хронічного лейкозу.
7. Гістопатологічні типи, морфологічна характеристика хвороби Ходжкіна, причини смерті.
8. Загальна характеристика, класифікація, морфологічні прояви та прогноз неходжкінських лімфом.
9. Визначення атеросклерозу, фактори ризику, сучасні теорії.
10. Морфогенез макроскопічних змін при атеросклерозі.
11. Морфогенез мікроскопічних змін при атеросклерозі.
12. Клініко-морфологічні форми атеросклерозу, органні ураження при атеросклерозі.
13. Визначення, фактори ризику, зв'язок ішемічної хвороби серця з атеросклерозом і гіпертензією.
14. Морфологія гострого, рецидивуючого та повторного інфаркту міокарда.
15. Наслідки, ускладнення, причини смерті при інфаркті міокарда.
16. Морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті при хронічній ішемічній хворобі серця.
17. Гіпертонічна хвороба: визначення, фактори ризику.
18. Морфологічні зміни в судинах, серці, зміни в органах при гіпертонічній хворобі.
19. Визначення, класифікація вторинної (симптоматичної) гіпертензії.

20. Загальна характеристика системних хвороб сполучної тканини: порушення імунного гомеостазу і системна прогресуюча дезорганізація сполучної тканини при ревматичних хворобах.
21. Класифікація, морфогенез, морфологічна характеристика ревматизму.
22. Ендокардит, міокардит, перикардит і панкардит: класифікація, морфологічна характеристика, ускладнення.
23. Морфологія суглобових проявів (стадії прогресування ревматоїдного поліартриту), ускладнення і наслідки ревматоїдного артрити.
24. Морфологія хвороби Бехтерева.
25. Морфогенез, патоморфологія, ускладнення та причини смерті при системному червоному вовчаку.
26. Патологічна анатомія, вісцеральні прояви, ускладнення, причини смерті при системній склеродермії.
27. Патологічна анатомія дерматоміозиту. Ускладнення, причини смерті.
28. Патоморфологія системних васкулітів: неспецифічного аortoартеріїта, вузликового периартеріїта, гранульоматоза Вегенера, облітеруючого тромбангіїта.
29. Патологічна анатомія ендокардиту Леффлера.
30. Патологічна анатомія набутих вад серця.
31. Патологічна анатомія набутих (вторинних) кардіоміопатій.

Змістовий модуль 6. Хвороби нервової системи. Хвороби органів дихання. Хвороби органів травлення.

1. Загальна характеристика, класифікація, фонові захворювання і фактори ризику церебро-васкулярної хвороби.
2. Інфаркт (ішемічний інсульт) головного мозку: морфологічна характеристика.
3. Морфогенез, морфологічна характеристика селективного некрозу нейронів (ішемічна енцефалопатія).
4. Морфологічна характеристика, наслідки геморагічного інсульту.
5. Морфологічна характеристика, ускладнення спонтанного внутрішньочерепного крововиливу.
6. Морфологічна характеристика, ускладнення спонтанного субарахноїдального крововиливу.
7. Морфологічна характеристика, ускладнення хвороби Альцгеймера.
8. Морфологічна характеристика, ускладнення розсіяного склероза.
9. Морфологічна характеристика, ускладнення бокового аміотрофічного склероза.
10. Морфологічна характеристика, ускладнення постреанімаційної енцефалопатії.
11. Морфологічна характеристика, ускладнення хвороб периферійної нервової системи.
12. Морфологічна характеристика гострих бронхітів.
13. Сучасна класифікація пневмоній.
14. Морфологічна характеристика та ускладнення лobarної пневмонії.
15. Морфологічна характеристика та ускладнення гострої осередкової пневмонії.
16. Морфологічна характеристика та ускладнення гострої інтерстиційної пневмонії.
17. Морфологічна характеристика гострих деструктивних процесів легень.
18. Визначення а класифікація хронічних неспецифічних захворювань органів дихання.
19. Морфологічна характеристика та ускладнення хронічного бронхіту.
20. Морфологічна характеристика хронічної обструктивної емфіземи.
21. Морфологічна характеристика та ускладнення бронхоектатичної хвороби.
22. Морфологічна характеристика та ускладнення бронхіальної астми.
23. Морфологічна характеристика хронічних дифузійних інтерстиційних хвороб легень.

24. Морфологічна характеристика ідіопатичного легеневого фіброзу.
25. Морфологічна характеристика раку легень.
26. Хвороби стравоходу: морфологічна характеристика.
27. Морфологічна характеристика хронічного гастриту.
28. Патоморфологія виразкової хвороби.
29. Ускладнення виразкової хвороби.
30. Рак шлунка. Макроскопічні і гістологічні форми. Особливості метастазування.
31. Патоморфологія неспецифічного виразкового коліту.
32. Патоморфологія хвороби Крона.
33. Клініко-морфологічні форми апендициту.
34. Ускладнення апендициту.
35. Пухлини кишки.
36. Морфологічна характеристика, прогноз жирового гепатоза.
37. Визначення, морфологічна характеристика, прогноз токсичної дистрофії печінки.
38. Морфогенез, форми, морфологічна характеристика гострого гепатиту.
39. Морфологічна характеристика хронічного гепатиту, ступінь активності та хронізації.
40. Морфологічна характеристика найважливіших типів цирозу.
41. Рак печінки, морфологічна характеристика.
42. Патоморфологія жовчно-кам'яної хвороби.
43. Патоморфологія гострого та хронічного холециститу.
44. Морфологічна характеристика, ускладнення гострого та хронічного панкреатита.
45. Пухлини підшлункової залози, морфологічна характеристика.

Змістовий модуль 7. Хвороби ендокринної системи. Хвороби сечо-статевої системи. Хвороби кістково-м'язової системи.

1. Морфологічна характеристика, ускладнення та причини смерті при хворобі Іценко-Кушинга.
2. Морфологічна характеристика, ускладнення акромегалії.
3. Морфологічна характеристика нецукрового діабету.
4. Морфологічна характеристика цукрового діабету.
5. Ускладнення цукрового діабету: морфологічна характеристика діабетичної макро- та мікроангіопатії.
6. Мультинодулярний зоб. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки.
7. Хвороба Грейвса (дифузний токсичний зоб, Базедова хвороба): морфологічні особливості щитоподібної залози, вісцеральні прояви.
8. Гіпотиреоз. Кретинізм. Мікседема. Морфологічна характеристика.
9. Визначення, патоморфологія тиреоїдита Хашимото.
10. Морфологічні особливості первинного та вторинного гіперпаратиреоза.
11. Первинна хронічна недостатність коркової речовини надниркових залоз (хвороба Адисона): морфологічні прояви.
12. Синдром Уотерхауза-Фридеріксена: морфологічні прояви.
13. Морфологічна характеристика, наслідки запальних захворювань, передракових процесів шийки матки.
14. Морфологічні прояви запальних захворювань ендометрія та міометрія.
15. Морфологічні прояви передракових процесів та пухлин ендометрія та міометрія.
16. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки запальних захворювань молочних залоз.

17. Морфологічна характеристика фіброзно-кістозних змін молочних залоз.
18. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки доброякісної нодулярної гіперплазії передміхурової залози.
19. Морфологічна характеристика запальних захворювань яєчок.
20. Сучасна клініко-морфологічна класифікація хвороб нирок.
21. Післяінфекційний гломерулонефрит: морфологічна характеристика, наслідки.
22. Швидкопрогресуючий: морфологічна характеристика, наслідки.
23. Хронічний гломерулонефрит: морфологічна характеристика, наслідки.
24. Класифікація, морфологічні прояви ідіопатичного нефротичного синдрому.
25. Морфологічні прояви мембранозної нефропатії.
26. Морфологічні прояви фокального сегментарного склероза.
27. Морфологічна характеристика, прогноз некротичного нефрозу.
28. Морфологічна характеристика, прогноз тубулоінтерстиційного нефриту.
29. Морфологічна характеристика, прогноз гострого та хронічного пієлонефриту.
30. Морфогенез та морфологічна характеристика нефролітіазу, наслідки .
31. Хронічна ниркова недостатність. Нефросклероз. Патологічна анатомія.
32. Морфологічні зміни кісток при гіперпаратіреїдній дистрофії.
33. Морфологічна характеристика, ускладнення хвороби Педжета.
34. Морфологічна характеристика, ускладнення фіброзної дисплазії.
35. Морфологічна характеристика, ускладнення остеомієліту.
36. Морфологічна характеристика, причини смерті при м'язовій дистрофії Дюшенена.
37. Морфологічна характеристика, причини смерті при міотонії.

Змістовий модуль 8. Хвороби вагітності, та післяпологового періоду. Хвороби пре- та перинатального періоду. Хвороби кістково-м'язової системи.

1. Класифікація, морфологічна діагностика, ускладнення і наслідки ектопічної вагітності.
2. Класифікація, морфологічна характеристика ОРН-гестозів.
3. Класифікація, морфологічна характеристика та прогноз трофобластичної хвороби.
4. Морфологічні прояви, вплив на плід і організм жінки, наслідки інфекційних процесів в плаценті.
5. Морфологічні прояви порушень кровообігу в плаценті.
6. Морфологічна характеристика, прогноз затримки внутрішньоутробного розвитку плоду.
7. Пологова травма: класифікація та морфологія.
8. Морфологічна характеристика гемолітичної хвороби немовлят.
9. Морфологічна характеристика геморагічної хвороби немовлят.
10. Морфологічна характеристика, ускладнення пневмопатій.
11. Морфологічна характеристика, наслідки асфіксії.
12. Морфологічна характеристика внутрішньоутробних інфекцій плоду.
13. Морфологічна характеристика, наслідки неінфекційних фетопатій: діабетичної та алкогольної фетопатії.
14. Класифікація та морфологія уроджених вад розвитку.
15. Морфологічна характеристика порушеного і недостатнього харчування.
16. Морфогенез та морфологічна характеристика пневмоконіозів.
17. Патологічна анатомія, наслідки, причини смерті при ушкодженнях, що пов'язані зі змінами атмосферного тиску.

18. Патологічна анатомія, наслідки, причини смерті при ушкодженнях, що пов'язані зі впливом промислового шуму.
19. Патологічна анатомія, наслідки, причини смерті від хвороб, що пов'язані зі впливом електромагнітних хвиль радіочастот.
20. Патологічна анатомія, наслідки, причини смерті від температурних впливів.
21. Патологічна анатомія, наслідки, причини смерті від ушкоджень, що викликані електричним струмом.
22. Патологічна анатомія, наслідки, причини смерті від хвороб, що пов'язані зі впливом іонізуючих випромінювань.

Змістовий модуль 9. Патоморфологія інфекційних захворювань.

1. Загальна характеристика інфекційного процесу: вхідні ворота інфекції, первинний інфекційний комплекс, поширення і дисемінація, шляхи передачі збудників інфекційних хвороб.
2. Варіанти місцевих і загальних реакцій при інфекціях.
3. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при бактеріальній дизентерії.
4. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при черевному тифі.
5. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при сальмонельозі.
6. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при йерсиніозі.
7. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при респіраторних вірусних інфекціях.
8. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при висипному тифі.
9. Морфологічна характеристика, ускладнення інфекційних захворювань мозку (вірусний, кліщовий енцефаліт).
10. Морфологічна характеристика, ускладнення прионових уражень ЦНС.
11. Морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті при СНІДі.
12. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при корі.
13. Морфологічна характеристика, наслідки, причини смерті при інфекційному мононуклеозі.
14. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при епідемічному паротиті.
15. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при дифтерії.
16. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при скарлатині.
17. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при коклюші.
18. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при поліомієліті.
19. Тканинні реакції при туберкульозі.
20. Патологічна анатомія первинного туберкульозного комплексу.
21. Морфологія прогресування первинного туберкульозу.
22. Патологічна анатомія хронічного перебігу первинного туберкульозу.
23. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при гематогенному туберкульозі з переважним ураженням легенів.

24. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при гематогенному туберкульозі з переважним ураженням внутрішніх органів та кісткової системи.
25. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при вторинному туберкульозі.
26. Сучасний патоморфоз туберкульозу.
27. Клініко-анатомічні форми сепсису: септицемія, септикопіємія, септичний (інфекційний) ендокардит.
28. Чума: клініко-морфологічні форми, ускладнення, причини смерті.
29. Туляремія: клініко-морфологічні форми, причини смерті.
30. Сибірка: клініко-морфологічні форми, причини смерті.
31. Холера: клініко-морфологічні форми, ускладнення, причини смерті.
32. Патоморфологія уродженого сифілісу.
33. Патоморфологія набутого сифілісу.
34. Морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки, причини смерті при малярії.
35. Морфологічна характеристика балантідіаза.
36. Морфологічна характеристика амебіаза.
37. Морфологічна характеристика трихінельоза.
38. Морфологічна характеристика ехінококоза.
39. Морфологічна характеристика цистицеркоза.
40. Морфологічна характеристика опісторхоза.
41. Морфологічна характеристика шистосомоза.
42. Патологічна анатомія дерматомікозів.
43. Патологічна анатомія актиномікоза.
44. Патологічна анатомія кандидоза.
45. Патологічна анатомія аспергільоза.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Модуль 1: ЗАГАЛЬНІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

Змістовий модуль 1: Введення. Морфологія ушкодження і загибель клітин та тканин.

- Тракувати та описувати зміни по електронограмах –Патологія мітозу ||, –Патологія цитоскелету, –Патологія клітинних сполучень||, –Гіперплазія мітохондрій||, –Гіперплазія гранулярної ендоплазматичної сітки клітини||, –Ядерні включення||.
- Тракувати мікроскопічні зміни при білкових, жирових та вуглеводних накопиченнях. Описувати та замальовувати мікропрепарати –Гіалінові краплі в епітелії проксимальних каналців нирки||, –Плоскоклітинний зроговілий рак шкіри||, –Стеатоз печінки||, –Жирова дистрофія міокарда||, –Глікоген в нирці||, –Гіаліноз артеріол селезінки||, –Артеріолосклеротичний нефросклероз||, –Ожиріння серця||.
- Описувати та тракувати макроскопічні зміни шкіри при генералізованому іхтіозі, печінки при її стеатозі та описувати макропрепарат –Гусина печінка||, –Тигрове серце||, –Велика біла нирка||, –Селезінка при хворобі Гошел||.
- Описувати та тракувати гемосидероз по макропрепаратам –Бура індурація легень||, –Гемосидероз селезінки||, –Гемосидероз печінки||; тракувати зміни шкіри при меланомі, невусі та хворобі Адисона, описувати макропрепарати –Меланобластома шкіри||, –Метастаз меланобластоми у печінку||; тракувати макроскопічні зміни в серці при порушеннях обміну ліпофусцина, описувати макропрепарат –Бура атрофія міокарда||.
- Тракувати мікроскопічні зміни при гемосидерозі, описувати та замальовувати мікропрепарат –Бура індурація легень||; мікроскопічні зміни при меланомі, описувати та замальовувати мікропрепарати –Меланобластома шкіри||, –Меланобластома ока||.
- Тракувати макроскопічні зміни в органах при обвапненні, описувати макропрепарати –Метастатичне обвапнення передсердя||, –Метастатичне обвапнення легень||, –Обвапнена фіброміома матки||, –Літопедіон||; тракувати зміни при каменеутворенні, описувати макропрепарати –Камні жовчного міхура||, –Камні нирки||, –Камні сечового міхура||, –Сіалоліт||.
- Тракувати мікроскопічні зміни в епітелії каналців нирки та в стінках судин при метастатичному обвапненні, описувати та замальовувати мікропрепарат –Метастатичне обвапнення нирки при паратиреоїдній дістрофії||; описувати та замальовувати макропрепарат –Обвапнена фіброміома матки||.
- Тракувати зміни в клітині при апоптозі на електронограмі. Описувати електронограму –Апоптозне тільце (тільце Каунсільмена при гепатиті).
- Описувати та тракувати макроскопічні зміни при різноманітних клініко-морфологічних формах некрозу, описувати макропрепарати –Нома щоти дитини при кору||, –Інфаркт міокарда||, –Інфаркт селезінки||, –Інфаркт нирки||, –Волога гангрена стопи||, –Суша гангрена нижньої кінцівки||, –Пролежні||.
- Тракувати некротичні зміни епітелію ниркових каналців по мікроскопічній картині. Описувати та замальовувати мікропрепарати –Некроз епітелію проксимальних каналців нирки||, –Казеозний некроз при туберкульозному лімфадениті||.

Змістовий модуль 2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення.

1. Тракувати та описувати другу стадію утворення тромба по електронограмі –Друга стадія утворення тромба||.
2. Описувати та тракувати макроскопічні зміни при хронічному венозному повнокрів'ї, описувати макропрепарати –Мускатна печінка||, –Бура індурація легень||, –Цианотична індурація селезінки||, –Цианотична індурація нирок||; описувати та тракувати макроскопічні зміни при геморагічній ерозії шлунка, хронічній язві шлунка с арозією судини та кровотечею, крапчастих крововиливах у головний мозок, геморагічному пахіменінгіті, кефалогематомі, внутрішньомозковій гематомі; описувати та тракувати макроскопічні зміни при тромбозі, описувати макропрепарати –Прістіночний змішаний тромб в аорті при атеросклерозі||, –ТЕЛА||, –Обтуруючий красний тромб в

області біфуркації аорти (с-м Леріша)», –Тромбоз варикозно розширених вен нижніх кінцівок», –Хронічна аневрізма серця с пристіночним тромбом», –Геморагічний інфаркт легень», –Ішемічний інфаркт з геморагічним вінчиком міокарда», –Ішемічний інфаркт селезінки», –Постінфарктна кіста мозку».

3. Тракувати мікроскопічні зміни при хронічному венозному повнокрів'ї, описувати та замальовувати мікропрепарат –Мускатна печінка», –Бура індурація легень», –Стаз в капілярах головного мозку», –Крапчасті крововиливи в головному мозку», –Тромби глибоких вен нижніх кінцівок», –Організуючийся тромб с явищами реканалізації та реваскуляризації», –Геморагічний інфаркт легень».
4. Тракувати та описувати механізм утворення ексудата по електронограмам –Піноцитоз в ендотелії судини при запаленні», –Еміграція нейтрофіла через стінку судини при запаленні».
5. Описувати та тракувати макроскопічні зміни в органах при запаленні по макропрепаратам –Крупозна пневмонія (стадія сірої гепатизації)», –Фібринозно-гнійний перикардит», –Дифузний гнійний лептоменінгіт», –Геморагічний лептоменінгіт», –Абсцеси в головному мозку», –Дифтеритичний коліт», –Флегмона кісті», –Абсцес легені», –Гнійний остеомієліт», –Катаральний гастрит»; описувати та тракувати макроскопічні зміни в органах при продуктивному запаленні, описувати макропрепарати –Кардіосклероз», –Мікронодулярний (портальний) цироз печінки», –Кондилома», –Поліп тонкої кишки», –Міліарний туберкульоз легень», –Ехінококоз печінки», –Ехінококоз селезінки».
6. Тракувати мікроскопічні зміни при різних видах ексудативного запалення, описувати та замальовувати мікропрепарати –Крупозна пневмонія (стадія сірої гепатизації)», –Дифузний гнійний лептоменінгіт», –Фібринозно-гнійний перикардит», при продуктивному специфічному та неспецифічному запаленні по мікропрепаратам –Кардіосклероз», –Мікронодулярний цироз печінки», –Міліарний туберкульоз легень».

Змістовий модуль 3: Імунопатологічні процеси. Регенерація, процеси адаптації та компенсації.

1. Описувати та тракувати макроскопічні зміни в органах по макропрепаратам –Тимомегалія», –Персистуюча вилючкова залоза», –Тиреоїдит Хашимото», –Вовчаковий нефрит», –Ревматичний ендокардит», –Хронічний гастрит»; описувати та тракувати макроскопічні зміни при реакції гіперчутливості II типу по макропрепарату –Велика строкаста нирка»; описувати та тракувати макроскопічні зміни органів при амілоїдозі по макропрепаратам –Амілоїдоз селезінки (сагова та сальна селезінка)», –Амілоїдоз печінки», –Амілоїдоз нирок», –Амілоїдоз легень».
2. Тракувати та замальовувати мікроскопічні зміни по мікропрепарату –Хронічний декомпенсований тонзиліт»; тракувати та замальовувати мікроскопічні зміни при реакції гіперчутливості I типу по мікропрепарату –Біоптат бронха при бронхіальній астмі», III типу по мікропрепарату –Вовчаковий нефрит», IV типу по мікропрепарату –Вірусний активний гепатит»; описувати, тракувати та замальовувати мікроскопічні зміни органів при амілоїдозі по мікропрепаратам –Амілоїдоз селезінки (сагова та сальна селезінка)», –Амілоїдоз печінки», –Амілоїдоз нирок», –Амілоїдоз легень».
3. Описувати, тракувати зміни в кардіоміоцитах при гіпертрофії по електронограмі –Гіпертрофія міокарда».
4. Описувати та тракувати макроскопічні зміни органів по макропрепаратам –Концентрична гіпертрофія серця», –Ексцентрична гіпертрофія міокарда», –Післяінфарктний кардіосклероз», –Стареча атрофія селезінки», –Гідронефроз», –Акромегалія», –Спленомегалія», –Емфізема легенів», –Елефантіаз нижньої кінцівки», –Гідроцефалія», –Бура атрофія міокарда».

5. Описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни органів по мікропрепаратам –Гіпертрофія міокарда, –Залозисто-кистозна гіперплазія ендометрія, –Грануляційна тканина, –Крупноосередковий кардіосклероз, –Емфізема легень.

Змістовий модуль 4. Пухлини.

1. Трактувати ультраструктурні зміни пухлинної клітини по електронограмі –Ультраструктурний атипізм пухлинної клітини.
2. Описувати та характеризувати доброякісні пухлини з гладком'язової тканини –Лейоміома матки, з фіброзної тканини –Фіброма шкіри, –Фіброма матки, жирової тканини –Ліпома, кровоносних судин –Кавернозна гемангіома печінки, лімфатичних судин –Лімфангіома; описувати та характеризувати злоякісну пухлину з кісткової тканини –Саркома стегна, –Саркома стопи, з фіброзної тканини –Фібросаркома верхньої кінцівки.
3. Описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в доброякісній пухлині з гладком'язової тканини –Лейоміома матки, з кровоносних судин –Кавернозна гемангіома печінки; в злоякісній пухлині з сполучної тканини –Недиференційована фібросаркома.
4. Описувати та характеризувати злоякісну пухлину з меланінутворюючої тканини по макропрепарату –Меланома шкіри, лімфовузол по макропрепарату –Метастаз меланобластоми в лімфатичний вузол, печінку по макропрепарату –Метастаз меланобластоми в печінку; описувати та характеризувати доброякісні та злоякісні пухлини центральної та периферичної нервової системи по макропрепаратах –Менінгеома, –Епендімома, –Хоріоїдапілома, –Астроцитома, –Гліобластома, –Нейрофіброма, –Нейрофіброматоз.
5. Описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в злоякісних пухлинах з меланінутворюючої тканини –Меланома шкіри, –Меланома ока; описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в доброякісних та злоякісних пухлинах центральної та периферичної нервової системи по мікропрепарату –Менінгеома, –Гліобластома, –Нейрофіброма.
6. Описувати та характеризувати доброякісні та злоякісні пухлини з епітелію по макропрепаратах –Папілома шкіри, Папілома сечового міхура, –Поліпи шлунка, –Поліп тонкої кишки, –Цистаденома яєчника, –Фібroadенома молочної залози, –Рак шлунка, –Рак молочної залози, –Рак тіла матки, –Цисткарцинома яєчника.
7. Описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в доброякісних та злоякісних пухлинах з епітелію по мікропрепаратах –Папілома шкіри, –Аденокарцинома шлунка, –Плоскоклітинний рак шийки матки.
8. Описувати та характеризувати дизонтогенетичну пухлину по макропрепарату –Зріла тератобластома.

Модуль 2. СПЕЦІАЛЬНА ПАТОМОРФОЛОГІЯ:

Змістовий модуль 5. Хвороби системи крові та серцево-судинної системи.

Описувати та трактувати зміни кісткового мозку по макропрепарату — Кістковий мозок при анемії; описувати та трактувати зміни в нирках по макропрепарату — Позакістковомозкове кровоутворення в нирках при хронічній анемії; при гемолітичній анемії по макропрепарату –Загальний гемосидероз.

1. Описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в печінці при хронічній анемії по мікропрепарату –Жирова дистрофія печінки.

2. Описувати бластну клітину при лейкозі по електронограмі –Бластна клітина при лейкозі
3. Описувати та трактувати зміни у головному мозку при гострому лейкозі по макропрепараті –Петехіальні крововиливи в головний мозок; описувати та трактувати зміни в небних мигдаликах по макропрепараті –Некротична ангіна при гострому лейкозі; зміни лімфатичних вузлів по макропрепараті –Лімфовузли при лімфолейкозі; зміни селезінки по макропрепараті –Спленомегалія при мієлоїдному лейкозі; зміни лімфатичних вузлів та селезінки по макропрепаратам –Лімфогранулематоз, –Порфирна селезінка
4. Описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в печінці по мікропрепараті –Хронічний мієлоїдний лейкоз, –Гострий лімфолейкоз; описувати, трактувати та замальовувати мікроскопічні зміни в лімфатичних вузлах по мікропрепараті –Лімфогранулематоз
5. Описувати та трактувати зміни ендотелія по електронограмі –Доліпідна стадія атеросклерозу
6. Описувати та трактувати зміни при атеросклерозі по макропрепаратах –Атеросклероз аорти, –Атеросклероз аорти с анеризмою брюшного відділу, –Атерокальциноз дуги аорти, –Атеросклероз судин головного мозку, –Стенозуючий атеросклероз коронарної артерії серця з тромбозом її та інфарктом, –Атеросклероз ниркових артерій, –Синдром Леріша, –Гангрена стопи при атеросклерозі судин нижніх кінцівок; описувати та трактувати зміни в серці по макропрепаратах –Гіпертрофія міокарда, –Трансмуральний інфаркт міокарда, –Крупноосередковий кардіосклероз, –Дрібноосередковий кардіосклероз, –Хронічна анеризма серця, –Атеросклеротичний нефросклероз
7. Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Ліпоїдоз аорти, –Стенозуючий атеросклероз коронарної артерії, –Некротична стадія інфаркту міокарда, –Великоосередковий кардіосклероз
8. Описувати та трактувати зміни кардіоміоцитів по електронограмі –Гіпертрофія міокарда; зміни стінки артеріоли по електронограмі —Спазм артеріоли
9. Описувати та трактувати зміни по макропрепаратах –Крововилив в головний мозок, –Ішемічний інфаркт головного мозку, –Постінфарктна кіста головного мозку, –Концентрична гіпертрофія серця, –Ексцентрична гіпертрофія серця, –Первинно-зморщена нирка
10. Описувати, трактувати та замальовувати зміни по мікропрепаратах –Артеріосклеротичний нефросклероз, –Гіпертрофія міокарда, –Геморагічний інфаркт головного мозку
11. Описувати та трактувати фібриноідні зміни ендокарда при ревматизмі по електронограмі
12. Описувати та трактувати зміни по макропрепаратах –Гострий бородавчастий ендокардит, –Зворотньо-бородавчастий ендокардит, –Фібропластичний ендокардит, –Стеноз мітрального клапана, –Фібринозний перикардит, –Первинно-зморщена нирка при вовчаковому гломерулонефриті
13. Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Гострий бородавчастий ендокардит, –Вовчаковий нефрит, –Периартеріальний склероз в селезінці при червоному вовчаку, –Аутоімунний паротит при хворобі Шегрена

***Змістовий модуль 6. Хвороби нервової системи. Хвороби органів дихання.
Хвороби органів травлення.***

- 1 Описувати та трактувати зміни по макропрепаратам –Крововилив в головний мозок, –Ішемічний інфаркт головного мозку, –Постінфарктна кіста головного мозку, –Спинний мозок при розсіяному склерозі, –Спинний мозок при боковому аміотрофічному склерозі, –Головний мозок при постреанімаційній енцефалопатії.
- 2 Описувати, трактувати та замальовувати зміни в головному та спинному мозку в мікропрепаратах –Ішемічний інсульт головного мозку, –Геморагічний інсульт головного мозку, –Кора головного мозку при хворобі Альцгеймера, –Передні рога спинного мозку при боковому аміотрофічному склерозі, –Перивенозна демієлінізація при розсіяному склерозі, –Селективний некроз нейронів (ішемічна енцефалопатія).
- 3 Описувати та трактувати інтракапілярний склероз при емфіземі легень по електронограмі.
- 4 Описувати та трактувати зміни по макропрепаратах –Крупозна пневмонія в стадії сірої гепатизації, –Бронхопневмонія, –Хронічний бронхіт з бронхоектазами та пневмосклерозом, –Легенева серцевина, –Абсцес легень, –Ідіопатичний фіброзуючий альвеоліт, –Емфізема легень, –Амілоїдоз нирок; –Центральний рак легень, –Периферійний рак легень.
- 5 Описувати, трактувати та замальовувати зміни в легенях по мікропрепаратах –Карніфікація легень, –Вогнищева пневмонія, –Бронхоектази та пневмосклероз, –Хронічна обструктивна емфізема легень.
- 6 Описувати та трактувати зміни по макропрепаратах –Хронічний атрофічний гастрит, –Хронічна язва шлунка, –Хронічна язва шлунка, пенетруюча у підшлункову залозу, –Хронічна язва шлунка з арозією судини, –Флегмонозний апендицит, –Поліпоз шлунка, –Екзофітний рак шлунка, –Дифузний рак шлунка, –Метастаз рака шлунка в печінку, –Метастази рака шлунка в яєчники (Крукенберговський рак яєчників), –Поліпоз товстої кишки, –Рак сигмоподібної кишки.
- 7 Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Хронічна язва шлунка в стадії загострення, –Геморагічна ерозія шлунка, –Гострий флегмонозний апендицит –Хронічний атрофічний гастрит з кишковою метаплазією, –Хелікобактерії при В-гастриті.
- 8 Описувати та трактувати зміни по електронограмі –Гідропічна дистрофія гепатоцита при вірусному гепатиті.
- 9 Описувати та трактувати зміни по макропрепаратах –Токсична дистрофія печінки, –Дрібновузловий цироз печінки, –Мускатний цироз печінки, –Біліарний цироз печінки, –Варикозне розширення вен стравоходу, –Хронічний калькульозний холецистит, –Геморагічний панкреонекроз, –Стеатоз печінки, –Крупновузловий цироз печінки, –Печінка при механічній жовтяниці, –Мульцентричний рак печінки на тлі цирозу, –Метастази рака в печінці, –Рак головки підшлункової залози.
- 10 Описувати, трактувати та замальовувати зміни в печінці та підшлунковій залозі по мікропрепаратах –Біліарний цироз печінки, –Токсична дистрофія печінки, –Гострий вірусний гепатит (біоптат печінки), –Хронічний вірусний гепатит з мінімальною активністю (біоптат печінки), –Хронічний вірусний гепатит з високою активністю (біоптат печінки), –Алкогольний монолобулярний цироз печінки, –Геморагічний панкреонекроз, –Хронічний панкреатит.

Змістовий модуль 7. Хвороби ендокринної системи. Хвороби сечо-статевої системи. Хвороби кістково-м'язової системи.

- Описувати та трактувати зміни в органах ендокринної системи по макропрепаратах –Атрофія підшлункової залози при цукровому діабеті, –Гангрена стопи при цукровому діабеті, –Скелет при акромегалії, –Колоїдний зоб, –Аденома

- надниркових залоз», -Кортикостерома», -Кістка при паратиреоїдній дістрофії», -Папілярний рак щитоподібної залози», -Автоімунний тиреоїдит Хашимото».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратам -Макрофолікулярний колоїдний зоб», -Інтракапілярний діабетичний гломерулосклероз», -Атрофія підшлункової залози при цукровому діабеті», -Автоімунний тиреоїдит Хашимото».
- Описувати та трактувати зміни в електронограмі —Мембранозна нефропатія».
- Описувати та трактувати зміни в нирках по макропрепаратам -Післяінфекційний гломерулонефрит», -Швидкопрогресуючий гломерулонефрит», -Хронічний гломерулонефрит», -Хронічний пієлонефрит», -Амілоїдоз нирок», -Вторинно-зморщена нирка», -Гідронефроз», -Сечо-кам'яна хвороба», -Полікістоз нирок».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в нирках по мікропрепаратам -Мезангіокапілярний гломерулонефрит», -Швидкопрогресуючий екстракапілярний гломерулонефрит», -Амілоїдоз нирок», -Мембранозна нефропатія», -Вторинно-зморщена нирка внаслідок хронічного гломерулонефрита», -Некротичний нефроз», -Атрофія нирки при гідронефрозі».
- Описувати та трактувати зміни в жіночих статевих органах та молочній залозі по макропрепаратам -Псевдоерозія шийки матки (ендоцервікоз)», -Рак молочної залози», -Множинна фіброміома матки», -Рак тіла матки», -Рак шийки матки»; описувати та трактувати зміни в чоловічих статевих органах по макропрепаратам -Нодулярна гіперплазія простати та гіпертрофія стінки сечового міхура», -Рак передміхурової залози», -Семінома яєчка».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах та тканинах по мікропрепаратам -Залозисто-кістозна гіперплазія ендометрію», -Ендоцервікоз»; описувати, трактувати та замальовувати зміни в чоловічих статевих органах по мікропрепаратам -Хронічний простатит», -Нодулярна гіперплазія передміхурової залози», -Аденокарцинома передміхурової залози».

Змістовий модуль 8. Хвороби вагітності, та післяпологового періоду. Хвороби пре- та перинатального періоду. Хвороби кістково-м'язової системи.

1. Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратам -Міхуровий занос», -Хоріонепітеліома (метастази в печінку)», -Паперовий плід», -Літопедіон», -Труба вагітність», -Післяпологовий ендометрит».
2. Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах при патології вагітності по мікропрепаратам -Залишки аборт», -Хоріонепітеліома матки», -Міхуровий занос», -Плацентарний поліп».
3. Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратам -Краніопагус», -Торакопагус», -Ішеопагус», -Аненцефалія та акранія», -Циклопія», -Дефект міжшлункової перегородки серця», -Полікістоз нирок», -Подковоподібна нирка», -Мегалоуретер», -Хондродисплазія», -Мозкова грижа», -Кефалогематома», -Аноксичне ураження головного мозку новонародженого», -Ателектаз легень», -Стафілококова деструкція легень».
4. Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах при патології пре- та перинатального періоду по мікропрепаратам -Хвороба гіалінових мембран», -Аспіраційна пневмонія», -Бронхолегенева дисплазія», -Аноксичне ураження головного мозку новонародженого», -Полікістоз нирок інфантильного типу», -Легені при муковісцерозі», -Капілярна гемангіома», -Зріла тератома», -Нейробластома», -Пухлина Вільмса».

5. Описувати та трактувати зміни в органах при гіпо- та авітамінозах по макропрепаратам –Краніотабес||, –Ребро з рахітичними чітками||, –Довга трубчаста кістка з рахітичними браслетками||, –Крововилив в росткову зону кістки (епіфізеоліз) при скорбуті||.
6. Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах при гіпо- та авітамінозах по мікропрепаратах –Порушення енхондрального кісткоутворення при рахіті|| (декальцинація, фарб. гематоксином та еозином), –Кератомалія рогівки при ксерофтальмії||, –Метаплазія респіраторного епітелію бронхів у багатошаровий плоский при авітамініозі А||, –Гіперкератоз і атрофія шкіри при пеллагрі||.
7. Описувати та трактувати зміни в легенях по макропрепаратах –Силікоз легень||, –Силікотуберкульоз легень||, –Антракоз легень||.
8. Описувати, трактувати та замальовувати зміни в легенях по мікропрепаратах –Антракосилікоз легень||, –Силікоз легень||.

Змістовий модуль 9. Патоморфологія інфекційних захворювань.

- Описувати та трактувати зміни по макропрепаратах –Фібринозний коліт при дизентерії||, –Мозковоподібний набряк групових фолікулів тонкої кишки при черевному тифі||, –Язви тонкої кишки при черевному тифі||, –Гіперплазія селезінки при черевному тифі||, –Хронічний поліпозно-виразковий коліт||, –Фолікулярно-виразковий тифліт при дизентерії||.
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в різноманітних відділах кишечника та інших органах по мікропрепаратах –Мозковоподібний набряк групових фолікулів тонкої кишки при черевному тифі||, –Гіперплазія мезентеріального лімфатичного вузла при черевному тифі||, –Фібринозний коліт при дизентерії||, –Дифтеритично-виразковий коліт при дизентерії||, –Апендицит при ієрсиніозі||.
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Геморагічний ліринготрахеобронхіт при грипі||, –Геморагічна пневмонія при грипі||, –Селезінка при висипному тифі||, –Пневноцистна пневмонія хворого на СНІД||.
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Серозно-десквамативна пневмонія||, –Вірусно-бактеріальна пневмонія||, –Висипнотифозний енцефаліт||, –Висипнотифозна екзантема||.
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Ларинготрахеобронхіт при кору||, –Бронхопневмонія при кору||, –Нома щоки при кору||, –Дифтерія зева||, –Крупозний ларинготрахеобронхіт||, –Серце при дифтерії||, –Некротична ангіна при скарлатині||, –Гнійний лептоменінгіт||, –Геморагічний некротичний висип на шкірі при менінгококцемії||, –Крововилив у надниркову залозу (Синдром Уотерхауса-Фрідріксена)||, –Гострий гломерулонефрит||.
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Дифтерія гортані||, –Перибронхіальна гігантоклітинна пневмонія при кору||, –Паренхиматозний міокардит||, –Гнійний лептоменінгіт||, –Некротична ангіна при скарлатині||, –Інтракапілярний проліферативний гломерулонефрит після перенесеної скарлатини||.
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Первинний туберкульозний комплекс (легеневий та кишковий)||, –Загосний легеневий афект (осередок Гона)||, –Міліарний туберкульоз легень||, –Міліарний туберкульоз нирки||, –Міліарний туберкульоз селезінки||, –Туберкульозний казеозний лімфаденіт||, –Гостра каверна легень||, –Туберкульозна казеозна пневмонія||, –Фіброзно-кавернозний туберкульоз легень||, –Циротичний туберкульоз легень||, –Туберкулома||, –Туберкульозний лептоменінгіт||, –Туберкульозний спондиліт||.
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Загосний легеневий афект (осередок Гона)||, –Міліарний туберкульоз легень||, –Туберкульозний казеозний лімфаденіт||, –Стінка каверни при фіброзно-кавернозному туберкульозі легень||, –Туберкульозна казеозна пневмонія||.

- Описувати та трактувати зміни в органах при вісцеральному та уродженному сифілісі по макропрепаратах –Сифілітичний мезааортит», –Солітарні гуми печінки», –Дольчаста печінка при сифілісі», –Плацента та мацерований плід при ранньому уродженному сифілісі».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Сифілітичний мезааортит».
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Септичний ендометрит», –Емболічний гнійний нефрит», –Поліпозно-виразковий ендокардит», –Гнійний лептоменінгіт», –Метастатичні абсцеси мозку», –Метастатичні абсцеси легень», –Септична селезінка», –Виразкові ураження шкіри при хроніосепсисі», –Шокова нирка».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в органах по мікропрепаратах –Емболічний гнійний нефрит», –Поліпозно-виразковий ендокардит», –Септичний ендометрит», –Інтерстиційний продуктивний міокардит», –Шокова нирка», –Гнійний лептоменінгіт», –Некротичний нефроз».
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Геморагічний лептоменінгіт», –Карбункул шкіри при сибірці».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в мікропрепараті —Ентерит при холері».
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Однокамерний ехінокок печінки», –Багатокамерний ехінокок печінки», –Головний мозок при цистицеркозі», –Селезінка при малярії».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в мікропрепараті –Стінка камери та елементи ехінокока».
- Описувати та трактувати зміни в органах по макропрепаратах –Актиномікоз легень», –Кандидоз кишечника».
- Описувати, трактувати та замальовувати зміни в мікропрепаратах –Актиномікоз легень», –Актиномікоз ендометрію», –Кандидоз легень», –Кандидоз кишечника».

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий контроль здійснюється на першому практичному занятті шляхом використання тестового контролю базисної підготовки студентів.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, на яких проводиться оцінка знань теоретичного та практичного матеріалу у формі:

- індивідуального усного опитування за теоретичними питаннями, які включені до методичних розробок з відповідних тем;
- тестових завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- діагностики патологічних процесів чи хвороб на гістопатологічних та макропрепаратах;

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 90/3	5 (№№ 1-5)	15	8	6	5	0	Не передбачено	75
Модуль 2 120/4	5 (№№ 5-10)	20	6	5	4	0	Не передбачено	80

Примітка щодо Модуля 1:

- При засвоєнні теми за традиційною системою студенту присвоюються бали: "5" – 8 балів, "4" – 6 балів, "3" – 5 балів, "2" – 0 бали. Індивідуальна робота – не передбачено.
- Мінімальна кількість балів для студентів денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: 75.
- Максимальна кількість балів для студента денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «відмінно» на кожному занятті: 120.

Примітка щодо Модуля 2:

- При засвоєнні теми за традиційною системою студенту присвоюються бали: "5" – 6 балів, "4" – 5 балів, "4" – 5 балів, "2" – 0 бали. Індивідуальна робота – не передбачено.
- Мінімальна кількість балів для студентів денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: 80.
- Максимальна кількість балів для студента денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «відмінно» на кожному занятті: 120.

Підсумковий контроль засвоєння модулів здійснюється по їх завершенню і включає в себе контроль теоретичних знань, практичних навичок і вмінь. Проводиться в письмовій формі у два етапи:

1. Опис трьох макропрепаратів із аналізом і оцінюванням патологічних процесів чи хвороб.
2. Вирішення тестових завдань у вигляді ситуаційних задач;

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою та виставляється за багатобальною шкалою як середня арифметична оцінка засвоєння відповідних модулів і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Підсумковий контроль засвоєння модулю проводиться на спеціально відведених практичних заняттях після завершення відповідних *контролів засвоєння змістових модулів*. Згідно робочої навчальної програми з дисципліни на кафедрі проводиться два підсумкових контролі засвоєння модулів.

Заняття модульного контролю включають опис та діагностику мікропрепаратів та макропрепаратів, відповіді на тестові завдання, контрольні запитання та ситуаційні задачі з відповідного розділу предмета.

Модуль 1.

Проводиться в письмовій формі у два етапи:

1. Перевірка рівня засвоєння практичних вмінь і навичок у формі опису трьох макропрепаратів із аналізом і оцінюванням патологічних процесів чи хвороб. Цей етап оцінюється в 30 балів (макропрепарат по 10 балів максимально за кожен з оцінкою за шкалою: «10», «8», «6», «0»).
2. Вирішення тестових завдань у вигляді ситуаційних задач. Кожному студенту пропонується 50 тестових завдань, які оцінюються в 1 бал за кожне.

Перелік контрольних запитань, гістопатологічних препаратів та макропрепаратів є в методичних вказівках студентам до практичних занять. У заняття модульного контролю включаються також питання з лекційного курсу та тем, які виносяться на самостійну роботу.

Максимальна кількість балів підсумкового модульного контролю дорівнює 80. Модуль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Модуль 2.

Проводиться в письмовій формі у два етапи:

1. Перевірка рівня засвоєння практичних вмінь і навичок у формі опису чотирьох макропрепаратів із аналізом і оцінюванням патологічних процесів чи хвороб. Цей етап оцінюється в 40 балів (макропрепарат по 10 балів максимально за кожен з оцінкою за шкалою: «10», «8», «6», «0»).
2. Вирішення тестових завдань у вигляді ситуаційних задач. Кожному студенту пропонується 80 тестових завдань, які оцінюються в 0,5 бала за кожне. Цей етап оцінюється в 40 балів

Перелік контрольних запитань, гістопатологічних препаратів та макропрепаратів є в методичних вказівках студентам до практичних занять та розміщений на сервері дистанційного навчання. У заняття модульного контролю включаються також питання з лекційного курсу та тем, які виносяться на самостійну роботу.

Максимальна кількість балів підсумкового модульного контролю дорівнює 80. Модуль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ІСЦИПЛІНИ «ПАТОМОРФОЛОГІЯ»

ОЦІНКА ЗА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗАСВОЄННЯ МОДУЛЯ

виставляється у балах. Максимальна кількість балів підсумкового модульного контролю дорівнює 80. Модуль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів. Заняття підсумкового модульного контролю включає діагностику гістопатологічних препаратів і макропрепаратів, відповіді на тестові завдання з відповідного розділу предмета.

Проводиться у письмовій формі у два етапи:

1 етап – перевірка рівня засвоєння практичних вмінь і навичок у формі опису трьох макропрепаратів із описом та діагностикою загальнопатологічних процесів (**Модуль №1**) та хвороби (**Модуль №2**). Цей етап оцінюється в 30 балів, а саме - макропрепарат оцінюється по 10 балів максимально за кожен з оцінкою кожного препарату за шкалою:

«10» - студент виставив повний діагноз патологічних процесів (**Модуль №1**) та хвороби (**Модуль №2**), дав точний опис всіх наявних у препараті патологічних процесів, надав повну класифікацію хвороби та її ускладнень (**Модуль №2**);

«8» - студент допустив неprincipові недоліки (не менше двох) при опису патологічних процесів (**Модуль №1**) чи класифікації хвороби і її ускладнень, за умови що він виставив повний діагноз патологічних процесів, тобто розпізнав всі патологічні процеси та назвав хворобу (**Модуль №2**);

«6» - студент не розпізнав хоч би один патологічний процес чи хворобу, допустив недоліки при опису патологічних процесів (**Модуль №1**), класифікації хвороби чи її ускладнень (**Модуль №2**);

«0» - студент не розпізнав більше половини номінацій (патологічні процеси, хвороба) у препараті, допустив грубі помилки при опису патологічних процесів (невідповідність препарату, невідповідність процесу чи хворобі), грубі помилки при класифікації хвороби чи її ускладнень, не дотримався алгоритму опису препаратів.

2 етап – вирішення тестових завдань у вигляді ситуаційних задач (кожному студенту пропонується 50 тестових завдань (частка оголошеної бази тестових завдань становить не більше 74%, але не менше 52%), які оцінюються в 1 бал за кожне);

Результати першого та другого етапів об'єднуються простою сумою.

На підсумковому модульному контролі №2 студенти мають можливість за бажанням заробити додаткові бали за участь у I (6 балів) та II етапах (12 балів) Всеукраїнської олімпіади з патологічної анатомії, але загальна сума балів за підсумковий модуль №2 не може перевищувати максимум - 80 балів. До участі у I етапі Всеукраїнської олімпіади з патологічної анатомії допускаються тільки ті студенти, які набрали не менше 64 балів (80% від максимуму) за

підсумковий модульний контроль №1. Процедура проведення I етапу Всеукраїнської олімпіади з патологічної анатомії визначається на методичній нараді кафедри кожен навчальний рік окремо не пізніше, ніж за один місяць до початку I етапу олімпіади.

До складання підсумкового контролю засвоєння модуля допускаються ті студенти, яким зараховано всі заняття (практичні заняття та лекції), у т.ч. мають бути здані на позитивну оцінку пропуски занять, складені на позитивну оцінку незараховані заняття з відміткою «незадовільно», а також зараховані заняття, де не передбачена оцінка (розтин трупу, практичні навички). **Окрім того, обов'язковою умовою** для допуску до останнього підсумкового контролю (№2) є складання тестових завдань з патологічної анатомії не менше, ніж на **80%**, на сервері дистанційного навчання Moodle (контролюючий режим – 50 завдань). До підсумкового модуля №2 «Спеціальна патоморфологія» допускаються тільки ті студенти, які позитивно склали підсумковий модуль №1 «Загальні патологічні процеси», оскільки матеріал Модуля №1 є обов'язковою основою засвоєння Модуля №2.

Повторне складання (перескладання) підсумкового модульного контролю здійснюється за графіком перескладання, затверджених проректором з науково-педагогічної роботи та погодженого відповідними деканатами:

- перший раз через 15-20 діб після складання відповідного модуля під час семестру;
- другий раз: під час канікул або впродовж 2-ох додаткових тижнів після закінчення навчального року.

Перескладання підсумкового модульного контролю дозволяється не більше двох разів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ З ДИСЦИПЛІНИ "ПАТОМОРФОЛОГІЯ"

Оцінка з патоморфології виставляється лише студентам, яким зарахований модуль з дисципліни.

Визначення кількості балів, яку студент набрав з дисципліни

Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з усіх модулів дисципліни (сума балів за усі модулі ділиться на кількість модулів дисципліни).

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

За рішенням Вченої ради університету до кількості балів, яку студент набрав із дисципліни, можуть додаватися заохочувальні бали (не більше 12 балів) за призове місце на міжнародних олімпіадах та II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади, але у жодному разі загальна сума балів за дисципліну не може перевищити 200 балів.

Оцінка за модуль вноситься екзаменатором до «Відомості результатів поточного та підсумкового модульного контролю» (Форма № Н-5.03-2), «Індивідуального навчального плану студента», «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів».

Оцінка з дисципліни вноситься екзаменатором до «Відомості обліку успішності» (Форма № Н-5.03-1), «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів», «Індивідуального навчального плану студента» та «Залікової книжки».

Конвертація кількості балів з дисципліни в оцінки за шкалою ECTS та за чотирибальною (традиційною) шкалою

Бали з дисциплін незалежно конвертуються як у чотирибальну шкалу, так і у шкалу ECTS.

Бали шкали ECTS у чотирибальну шкалу НЕ КОНВЕРТУЮТЬСЯ і навпаки.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму з дисципліни, конвертуються **кафедрою** у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як нижче наведено у таблиці.

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	«5»
Від 150 до 179 балів	«4»
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«3»
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

Примітка Ці критерії також застосовуються при визначенні оцінки за модуль за необхідності.

Студенти, які навчаються на одному факультеті, курсі, за однією спеціальністю, на основі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
«А»	Найкращі 10 % студентів
«В»	Наступні 25 % студентів
«С»	Наступні 30 % студентів
«D»	Наступні 25 % студентів
«Е»	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» проводиться **деканатами** для студентів відповідного курсу та факультету, які навчаються за однією спеціальністю і **успішно** завершили вивчення дисципліни.

Студенти, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку студентів, що ранжуються, навіть після перескладання модуля. Такі студенти після перескладання автоматично отримують бал «Е».

Оцінки з дисципліни «FX», «F» («2») виставляються студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка «FX» виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий модульний контроль. Ця категорія студентів має право на перескладання підсумкового модульного контролю за затвердженим графіком (але не пізніше початку наступного семестру). Повторне складання підсумкового модульного контролю дозволяється не більше двох разів.

Оцінка «F» виставляється студентам, які відвідали усі аудиторні заняття з модуля, але не набрали мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового модульного контролю. Ця категорія студентів має право на повторне вивчення модуля.

За дозволом ректора студент може підвищити оцінку з дисципліни шляхом перескладання підсумкового модульного контролю (не більше трьох разів за весь період навчання).

Оцінка ECTS у традиційну чотирибальну шкалу НЕ конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала є незалежними.

200-бальна та чотирибальна шкали характеризують фактичну успішність кожного студента із засвоєння навчальної дисципліни. Шкала ECTS є відносною, порівняльною, рейтинговою, яка встановлює належність студента до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність). Тому оцінка «А» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» - оцінці «добре» тощо. Як правило, при конвертації з

багатобальної шкали межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» за шкалою ECTS не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1 Базова література

- 1) Патоморфологія: нац. підруч. / В.Д.Марковський, В.О.Туманський І.В. Сорокіна та ін., за ред. В.Д.Марковського, В.О.Туманського. — К.: ВСВ «Медицина», 2015 — 936с., кольор. вид. ISBN 978-617-505-450-5
- 2) Основні стоматологічні захворювання : навчальний посібник : у 2 ч. Ч. 1. Карієс, пульпіт, періодонтит, періостит, остеомієліт / А. М. Романюк, Є. В. Кузенко, О. І. Кузенко та ін. — Суми : Сумський державний університет, 2014. — 51 с.
- 3) Основні стоматологічні захворювання : навчальний посібник : у 2 ч. Ч. 2. Захворювання пародонта / А. М. Романюк, Є. В. Кузенко, О. І. Кузенко та ін. — Суми : Сумський державний університет, 2014. — 52 с.
- 4) Кумар В. Основи патології за Роббінсом : пер 10-го англ. вид. : у 2 т. / Віней Кумар, абдул К. Аббас, Джон К. Астер ; наук. ред. пер. проф.: І. Сорокіна, С. Гичка, І. Давиденко. — К. : ВСВ -Медицина, 2019. — XII, 420с.
- 5) Pathomorphology : textbook / I.V. Sorokina, V.D. Markovskiy, D.I. Halata et al. ; edited by I.V. Sorokina, V.D. Markovskiy, D.I. Halata. — Kyiv : AUS Medicine publishing, 2019. — 320 p. + 2 colour inserts (8p. + 12 p.).

19.1 Допоміжна література

1. Посібник для практичних занять з патоморфології / За ред. А.Ф.Яковцової, В.В.Гаргіна, Н.І.Горголь, О.А.Омельченко. — Харків: ХДМУ, 2008. — 348с.
2. Серов В.В., Ярыгин Н.Е., Пауков В.С. Патологическая анатомия. Атлас. - М: Медицина, 2004. — 284с.
3. Благодаров В.М., Гавриш О.С., Богомолец К.О., Вербицкий В.В., Рудницька О.Г., Конончук М.А., Грідіна Т.М. Патологічна анатомія: керівництво до практичних занять. — К.:НМУ, 2003. — 363 с.
4. Благодаров В.М., Богомолец К.О. КРОК-1. Тестові питання з патологічної анатомії.- Київ: Фітосоціоцентр, 2002. — 164 с.
5. Ситуационные задачи по патологической анатомии (КРОК-1). — Харьков: ХДМУ, 2004. — 111 с.
6. PRETEST. Загальна патологічна анатомія. Навчальний посібник / За ред. В.М.Благодарова, Богомолец К.О. — Київ: НМУ, 2004. — 152 с.
7. Пальцев М.А., Аничков Н.М. Патологическая анатомия. Учебник. В 2 томах. — М.:Медицина, 2000.
8. Пальцев М.А., Пономарев А.Б. Берестова А.В. Атлас по патологической анатомии. — М.:Медицина, 2003. — 432 с.
9. Кук. Р.А., Стюарт Б. Цветной атлас патологической анатомии. — М.:Логосфера, 2005. — 282с.
10. Лекции по общей патологической анатомии (общий курс) / Под ред. В.В. Серова, М.А Пальцева - М: Медицина, 1996.
11. Лекции по патологической анатомии болезней (частный курс) /Под ред. В.В. Серова, М.А Пальцева - М: Медицина, 1996.

12. Возіанов О.Ф., Зербіно Д.Д. Хвороби нирок. Атлас макропатології та мікропатології. – Львів: Видавничий дім: «Наутітус». – 2003. – 214с.
13. Цинзерлинг А.В, Цинзерлинг В.А. Патологическая анатомия. - СПб, СОТИС, 1996.
14. Автандилов Г.Г. Основы патологоанатомической практики. Руководство. - М: РМАПО, 1994.
15. Давиденко І.С., Тюленєва О.А., Курченко І.Ф. Діагностика патологічних процесів на практичних заняттях з патоморфології. Навчальний посібник. – Чернівці: БДМУ. – 2011. – 124 с.
16. Сокол А.М., Богачик Н.А., Москалюк В.Д., Венгловська Я.В., Трефаненко А.Г., Давиденко О.М., Давиденко І.С., Хилько І.М., Мироник О.В., Рандюк Ю.О., Саєнко Т.Є. Інфекції дихальних шляхів. Навчальний посібник. – Чернівці: БДМУ. – 2007. – 192 с.
17. Rubin's Pathology : Clinicopathologic Foundations of Medicine, 5th Edition. - Lippincott Williams & Wilkins, 2008. – 1844 p
18. Robbins and Cotran Pathologic Basis of Disease. – Elsevier Inc. - 8-th ed. – 2012. 1504 p.
19. Robbins Basic Pathology. 10-th ed. – 2018. 910 p.
20. Robbins Review of Pathology – USMLE-style questions.- Saunders Company. – 2000. – 320 p.
21. Cells, Tissues, and Disease: Principles of General Patholog , 2nd Edition. – 2004. - Oxford University Press.- 896p.
22. USMLE' Step 1. Pathology Notes. - Kaplan, Inc., 2002 .- 308 p.
23. Scheider A., Szanto Ph. Pathology Tests. – Lippincott, 2002. – 488 p.
24. Color Atlas of Pathology. - Stuttgart · New York, 2004. – 479 p.
25. Essentials of Autopsy Practice. Current Methods and Modern Trends. - Springer-Verlag London Limited, 2006. – 247p.
26. Cheng L., Bostwick D. G. Essentials of Anatomic Pathology. - Humana Press Inc., 2002. – 907p.
27. An Atlas of Tissue Biology and Pathology. - Springer-Verlag/Wien, 2005. – 341p.
28. Killeen A. Principles of Molecular Pathology. - Humana Press Inc., 2004. – 344p.

19.3 Інформаційні ресурси

1. Підручники та навчально-методичні посібники.
2. Навчальні та методичні матеріали кафедри.
3. Наочні матеріали до практичних занять (таблиці, схеми, алгоритми, стенди, альбоми тощо).
4. Освітній портал ВМНЗ.
5. Офіційний сайт МОЗ України – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua>
6. Офіційний сайт ВООЗ – режим доступу: <http://www.who.int>

20. УКЛАДАЧ ДОВІДНИКА (СИЛАБУСУ) З “ЕПІДЕМІОЛОГІЇ”

Давиденко Ігор Святославович — завідувач кафедри патологічної анатомії, доктор медичних наук, професор